

Vývojová stádia šikany

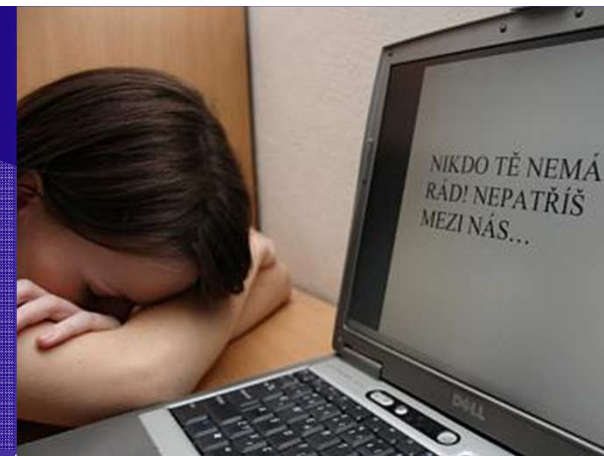
Mgr. Martina Martínková
martinkova@ped.muni.cz

I. Stupeň Ostrakismus

- střepinové hlasování o vypovězení občana ze starověkých Athén
- vyloučení jedince z kolektivu
- psychické formy násilí – nadávky, zesměšňování, pletichy, špatné napovídání, ignorace, pomluvy
- využívají hl. dívky

- okrajový člen se ve skupině necítí dobře
- součástí je kyberšikana (policie - trestní oznámení na neznámého pachatele)
- agrese se postupně zesiluje - „Zkusíme na ni třeba...“

- pocity oběti při ostrakismu: nejprve agrese (útok oběti), poté stažení do sebe

Charakteristické znaky u oběti ostrakismu:

- výrazné snížení prospěchu
- nesoustředěnost ve výuce, při vyrušení se lekne
- navštěvuje nižší ročníky dané školy (může být agresorem)

- třída se rozdělí na 3 části: oběť (oběti), agresor, neutrální jádro
- NJ - nejobektivnější jedinci (průměrné dítě v chování i známkách) a informace v rámci šetření šikany
- při ptaní člena NJ zachovat intimitu, otevřená otázka např. „Máš pocit, že se někomu ve třídě nelíbí?“ „Proč se mu nelíbí?“

II. Stupeň

Fyzická agrese a psychická manipulace

Agresor:

- trestá oběť za to, co je mu nepříjemné
- cítí v oběti konkurenci (konzervatoř, sportovní škola, gymnázium)
- nuda
- stává se na šikaně závislý (úleva, libé pocity)

- Např. voda v batohu, rozřezané tkaničky, ústrky, pohlavek, píchnutí kružítkem, obírání o peníze, nošení tašky, ničení výsledků práce, věci atd.

Verbální psychická manipulace:

- např. „Zkus něco říct a bude to horší.“
„Zkus nepřijít do školy, my si tě stejně najdeme.“

Neverbální psychická manipulace:

- pěst, výhružné posunky

Oběť

- má strach → útěk (sublimace)
- záškoláctví
- autoagrese - řezání
- nemoc
- noční pomočování, noční děsy

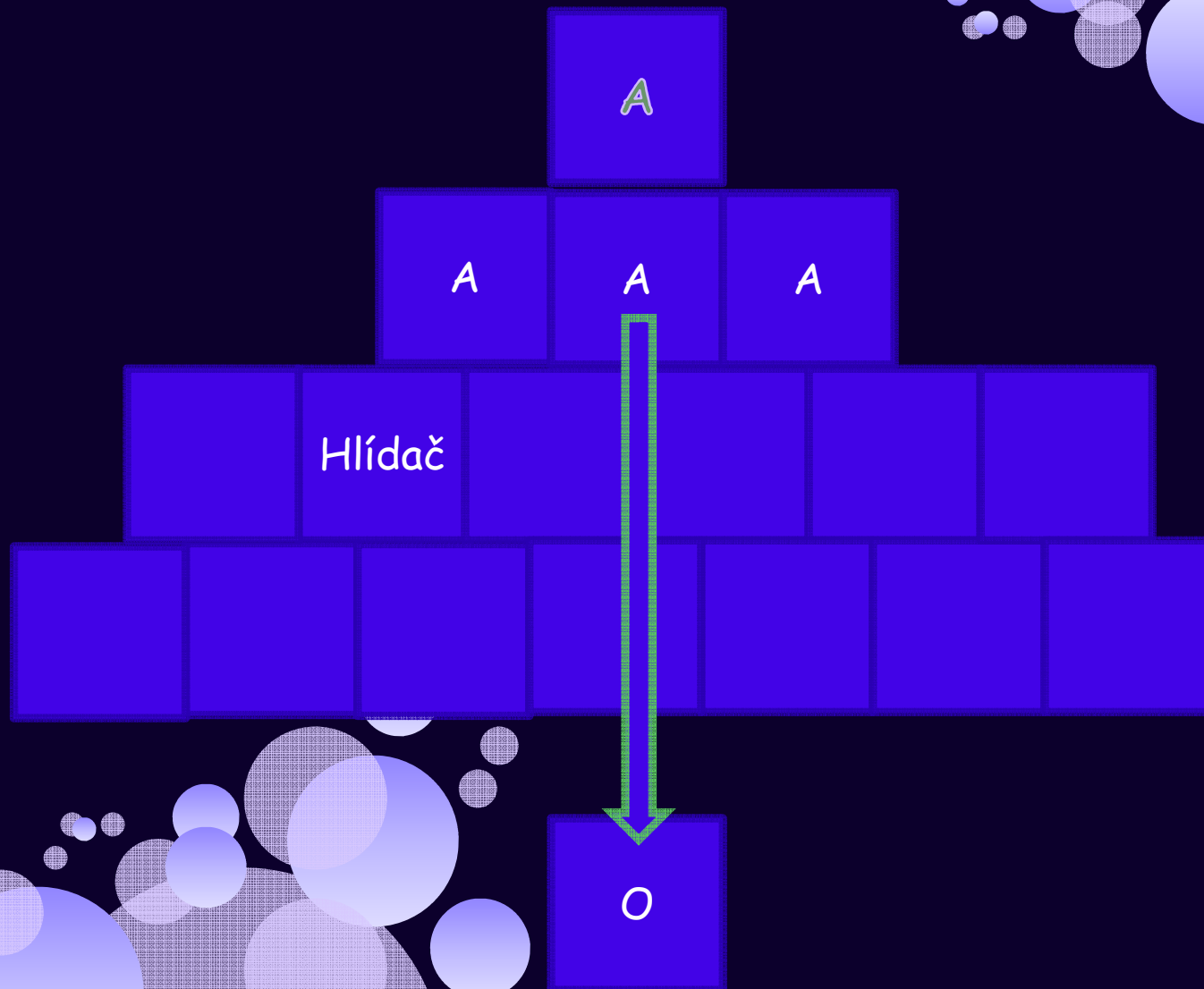

- agresori přitvrzují tlak na oběť, ale stále je tu hranice, kterou nepřekročí (soucit s obětí)
- vytvoří se 2 skupiny tzn. NJ se rozdělí a přidá buď na str. A nebo O
- v této fázi se může šikana sama zastavit, ale pouze ve zdravých třídách tj. většina na str. O, nastaví se hranice A
- záleží na míře pozitivního zaměření třídy a na postojích žáků k šikanování
- pracuje se s metodou usmíření (vrstevnický program)

III. Stupeň Vytvoření jádra

- ve třídě se vytvoří jádro A
nátlak na oběť
- systematická spolupráce A
- A silně ovlivňují celý kolektiv
(zastrašování)
- na O se soustředí pozornost celé
třídy
- vzniká tzv. pyramida šikanování

Pyramida šikany

- Např. posluha, ponižující úkony, plivání do jídla, pupendo, lis, šátek, přivírání rukou do dveří, údery pěstí (obličej, břicho), nucení k placení výkupného za nebití, výkon práce za agresory aj.

- O přestává věřit všem spolužákům ve třídě
- O začíná vyhledávat přítomnost učitele, ale nikdy s ním nenaváže kontakt
- !!! Pokud O-žák na chodbě, nikdy si ho učitel nesmí všimnout a jít za ním!!! Často útěk O.
- důležité najít vhodný okamžik a otevřeně se O zeptat na trápení

- Např. „ Příkladá mi, že jsi smutný, napadá mě, že Ti někdo ublížil, mohl by jsi mi k tomu říci něco bližšího? Rád bych ti pomohl.“
- u A se zvyšuje pocit moci
- ostatní spolužáci-lhostejný, chladný přístup: „Hlavně, že se to neděje mně.“ „Vždyť to prochází, tak co..“
- dochází k patologickému pokroucení sociálních vztahů!
- čím vyšší stádium, tím skrytější šikana

Postup při podezření na šikanu u III. stupně:

- kontaktovat rodiče oběti, rozhovor
- nechat dítě doma, dokud se daná situace nevyřeší
- jediné stádium, kdy je vhodné O přeřadit na jinou školu

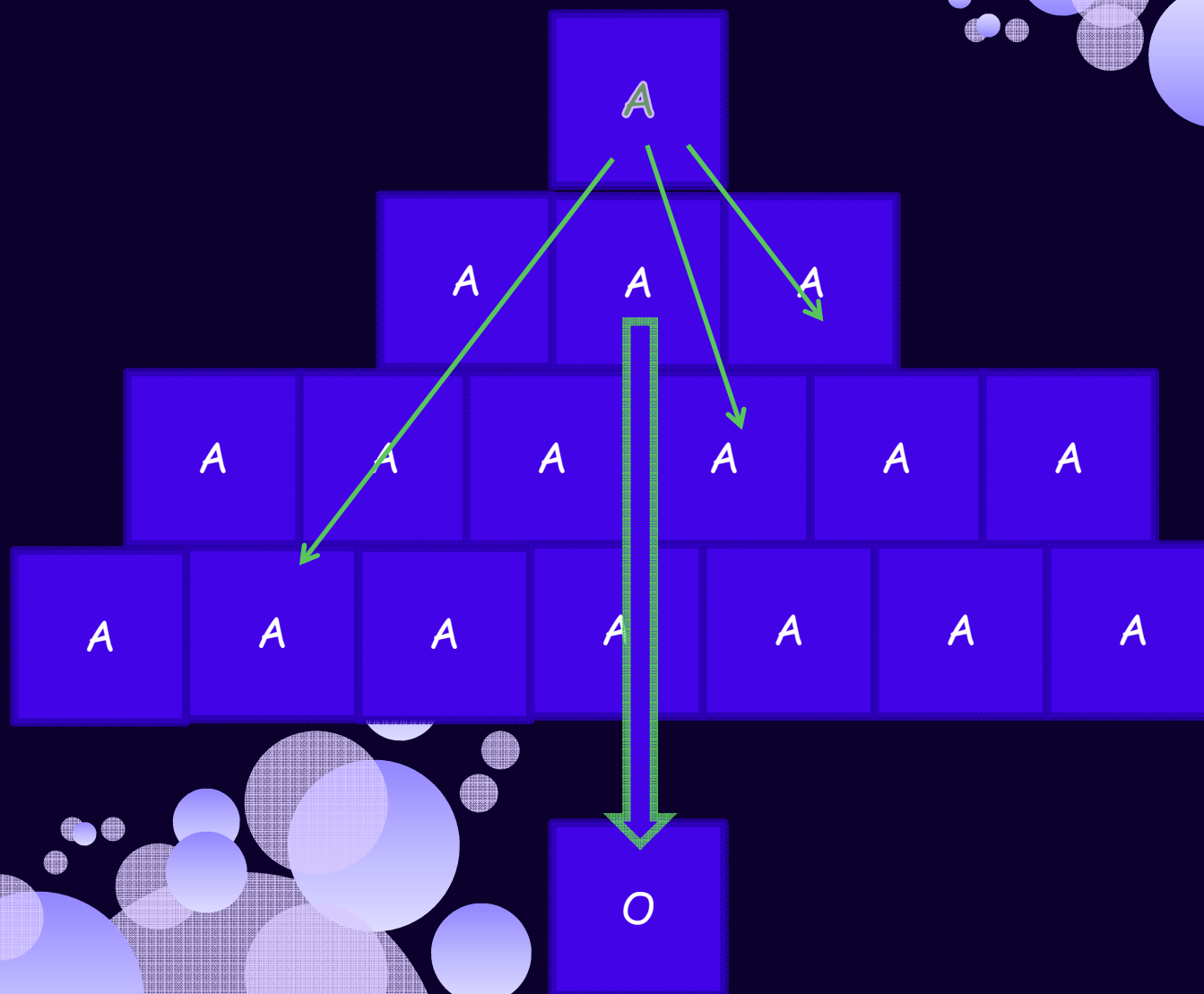
IV. Stádium Vytváření norem

- normy A přijaty většinou (nepřísaný zákon)
- mírní žáci se podílí na týrání O a zažívají libé pocity → A má komplíce
- A plně závislí na šikanování
- O se také stává závislá na šikaně, nebrání se, vytvoření normy

Pyramida šikany

- NJ se mění v A
- hlavní A mají komplice, navádí k šikaně, ale sami ji neprovádí
- Např. kopání, „odběr krve“, „žhavé pupendo“, zavádění předmětů do konečníku, věšení, škrcení, svlékání do naha, lámání prstů, močení do pití a nucení následného vypití, zastrahování zbraněmi, ostříhání vlasů, atd.

- O ve třídě vyrušuje, „třídní šašek“
- u O se začíná objevovat traumatická stresová porucha (noční děsy)
- slovník nadřazenosti a podřazenosti (otroci, páni, plebejci)
- od 8. tříd výše - často fašistický slovník (Židi, muklové, Hitler, jednotka SS, Göring)

- slovník používají i před dospělými
- ztráta zábran
- dát dítě do jiné třídy je kontraproduktivní!
- použít metodu vnějšího nátlaku tj. policie (omezování osobní svobody, ublížení na zdraví) + Odbor sociálních věcí
- důležité potrestat A

- odborná terapie pro O (učení se obranným strategiím)
- třídní učitel často šikanu tuší, ale nechce si ji přiznat

V. Stádium Totalita

- terapeuticky neřešitelné
- !!musí se rozpustit třídní kolektiv!!!
- dochází k vážnému ublížení na zdraví, ohrožení života
- A silně závislí na šikaně (diagnostický, výchovný ústav), násilí norma, legrace, psychoterapie nepomáhá
- chybí v kolektivu soucit a pocit provinění!
- O - psychiatrie, sebevražedné sklony

- učitel ztrácí autoritu
- Např. obtočení toaletním papírem O a její zapálení, pálení vlasů, kůže, řezné rány, věšení oběti z okna, schodiště za nohy, poranění genitálií až neplodnost, oslepnutí, zalepení konečnicku sekundovým lepidlem, atd.

Stockholmský syndrom

- specifická pozitivní emoční i afektivní vazba a závislost O na A
- O omlouvá A, zastává se ho
- O si nedokáže svůj život bez A představit
- vzhlíží k němu
- bezmyšlenkovitě plní ponižující příkazy

- na ZŠ často I. a II. stupeň šikany
- na SŠ často I.-IV. stupeň šikany
- šikana se z I. do V. stupně může dostat za pouhých **6 týdnů!!**

Poradenská linka pro pedagogy

- právní, psychologická poradna
- zdarma
- Tel.: 841220220,
777711439

Doporučená literatura, prameny k dané tématice

- KOLÁŘ, M. Bolest šikanování. 2. vyd. Praha: Portál, 2005. 255 s. ISBN 80-7367-014-3.
- KOLÁŘ, M. Skrytý svět šikanování ve školách. Praha: Portál, 1997. s. 35. ISBN 80-7178-123-1.
- KOLÁŘ, M. Nová cesta k léčbě šikany. 1. vyd. Praha: Portál, 2011. 332 s. ISBN 978-80-7367-871-5.
- MARTÍNEK, Z. Agresivita a kriminalita školní mládeže. Praha: Grada, 2009. ISBN 987-80-247-2310-5. s. 123.
- ŘÍČAN, P. Agresivita a šikana mezi dětmi. Praha: Portál, 1995. ISBN 80-7178-049-9.

- Centrum prevence rizikové virtuální komunikace [on-line], © 2010. Dostupné na WWW:
<<http://prvok.upol.cz/index.php/vyzkum/37-kyberikana-u-eskych-dti-zavry-z-vyzkumneho-eten-projektu-e-bezpei-a-centra-prvok-zai-listopad-2009>>.
- Společenství proti šikaně [on-line], © 2004. Dostupné na WWW:
<<http://www.sikana.org>>.